

Statenbrief

Consultatie

Datum

15 mei 2025

Zaaknummer

2024-006625

Inlichtingen bij

Provincieloket

026 359 99 99

post@gelderland.nl

Blad

1 van 7

Onderwerp

Toekomstbeeld openbaar vervoer Gelderland

Beleidsprogramma

- Bereikbaarheid

Ambitie

- Ambitie 5 Verkeer en vervoer

Portefeuillehouder

Klaas Ruitenberg

1 Bespreekpunten

Met deze brief consulteren wij uw Staten over het concept Toekomstbeeld openbaar vervoer (OV) Gelderland. In een beeldvormende sessie willen wij graag met u in gesprek over de volgende bespreekpunten:

1. Geeft het Toekomstbeeld OV een goede invulling aan de ambitie uit het coalitieakkoord voor het realiseren van een systeem met een ruggengraat van centraal geregeld OV in Gelderland?
2. In het Toekomstbeeld OV geven we aan dat we maatregelen om het OV te verbeteren willen prioriteren aan de hand van een set aan kwalitatieve en kwantitatieve criteria. Herkent u de voorgestelde criteria? Heeft u daarop aanscherpingen of aanvullingen?
3. De Rekenkamer beveelt aan om goed te kijken naar het begrip bereikbaarheid en de bijdrage die het OV daaraan moet leveren. In het Toekomstbeeld OV geven we aan dat het OV in Gelderland moet zorgen voor een goede en zekere bereikbaarheid voor leefbaarheid en brede welvaart. Daarbij zijn ambities benoemd die de bijdrage van het OV verder versterken. Herkent u het strategisch doel en de beschreven ambities voor het OV? Heeft u daarop aanscherpingen of aanvullingen?

2 Waarom ontvangt u deze Statenbrief?

In het coalitieakkoord ‘Gelderland gewoon doen 2023-2027’ staat de ambitie: “We hebben een systeem voor ogen met een ruggengraat van centraal geregeld openbaar vervoer met goede op- en overstappunten”. Om hier invulling aan te geven hebben wij begin 2024 de opdracht gegeven een Toekomstbeeld OV Gelderland met bijbehorende uitvoeringsagenda op te stellen. Met deze opdracht geven wij eveneens invulling aan uw motie 23M92. De opdracht hebben wij met u in een beeldvormende en oordeelsvormende sessie besproken.

Met deze statenbrief consulteren wij u over het concept Toekomstbeeld OV Gelderland. Na vaststelling van het Toekomstbeeld OV stellen wij de uitvoeringsagenda OV op; deze wordt u ter informatie toegezonden.

Het Toekomstbeeld OV Gelderland staat naast de vaste onderdelen uit de beleidscyclus conform de Omgevingswet (beleidskader, programma en uitvoeringsagenda).

3 Hoe bent u eerder betrokken?

- PS2024-118: Statenbrief Toekomstbeeld OV Gelderland 2040;
- PS2024-471: Statenbrief beleidskader bereikbaarheid en concept programma Bereikbaarheid;
- PS 2024-597: Statenbrief Toekomstbeeld OV Gelderland 2040, financiële situatie en zero emissie.

4 Samenvatting

Ons college heeft het Toekomstbeeld openbaar vervoer Gelderland in concept vastgesteld. Daarin staan de ambities beschreven om het openbaar vervoer te versterken in de komende jaren. Het gaat om de verbetering en uitbreiding van het netwerk van hoogwaardig OV (HOV). Daarnaast is er aandacht voor de verbetering van de veiligheid, toegankelijkheid, betaalbaarheid en verduurzaming van het openbaar vervoer. Het toekomstbeeld OV is een uitwerking van het vastgestelde beleidskader en programma bereikbaarheid voor openbaar vervoer en een instrument voor het opstellen van de uitvoeringsagenda OV.

Om alle beoogde resultaten voor het openbaar vervoer te realiseren zijn investeringen in geld, tijd en capaciteit nodig. Niet alles kan tegelijk. Daarom hebben we een instrument ontwikkeld om de juiste keuzes te kunnen maken en te prioriteren. Dit instrument is een kaart van het toekomstbeeld OV in Gelderland en een set van criteria om maatregelen af te wegen. Plannen voor nieuwe woningbouw tot 2040 zijn in de kaart verwerkt. De kaart helpt ons eveneens om het gewenste toekomstbeeld van het OV inzichtelijk te maken.

In het Toekomstbeeld OV geven we een doorkijk naar de uitvoeringsagenda OV waarin we maatregelen willen voorstellen o.a. voor het verbeteren van een aantal HOV buslijnen, het opstellen van een strategisch plan voor OV faciliteiten, een strategische agenda spoor voor verduurzaming en versterking van het spoornetwerk en de uitrol van OV fietsen op alle Gelderse stations. De uitvoeringsagenda volgt na vaststelling van het Toekomstbeeld OV.

Wij willen met uw Staten het Toekomstbeeld OV Gelderland bespreken, waarmee wij:

- invulling geven aan de ambitie voor het realiseren van een robuust OV netwerk in Gelderland;
- ons doel uitwerken om met het openbaar vervoer een bijdrage te leveren aan een goede en zekere bereikbaarheid voor leefbaarheid en brede welvaart in Gelderland.

5 Toelichting op de bespreekpunten

1. Geeft het Toekomstbeeld OV een goede invulling aan de ambitie uit het coalitieakkoord voor het realiseren van een systeem met een ruggengraat van centraal geregeld OV in Gelderland?

De keuzes voor investeringen om de bereikbaarheid met het openbaar vervoer te verbeteren willen we maken op basis van de ambitiekaart Toekomstbeeld OV. De kaart geeft een ruggengraat van centraal geregeld OV weer in Gelderland, waarbij rekening wordt gehouden met de voorgenomen woningbouw. Deze ruggengraat bestaat uit spoorlijnen (landelijk en regionaal) en HOV-buslijnen. Het ruggengraat netwerk is onze leidraad voor investeringen in bijvoorbeeld HOV en mobiliteitshubs. Daartussen rijden de A, B en C lijnen. De A-lijnen zijn de dikste lijnen (de meeste reizigers), de B-lijnen volgen daarna en de C-lijnen zijn de lokale lijnen en de buurtbussen. Deze lijnen maken geen onderdeel uit van het ruggengraat netwerk. Ze hebben een belangrijke functie voor reizigers om op dit netwerk in, uit of over te stappen. De A-, B- en C-lijnen en het flexibele vervoer zijn de aanvoerlijnen voor reizigers naar het ruggengraat netwerk. Doel is een zo goed mogelijke ontsluiting van het landelijk gebied met zo kort mogelijke reistijden, waardoor reizigers vlot het ruggengraat netwerk kunnen bereiken. Dit is ook de wijze waarop de vervoerder bijvoorbeeld de nieuwe concessie Achterhoek-Rivierenland per december 2025 vorm zal geven.

De ambitiekaart helpt ons om het gewenste toekomstbeeld van het OV inzichtelijk te maken. Daarmee geven we invulling aan het Gelderse coalitieakkoord ‘Gewoon doen 2023-2027’, waarin voor het openbaar vervoer o.a. de volgende ambitie is beschreven:

“ We hebben een systeem voor ogen met een ruggengraat van centraal geregeld openbaar vervoer met goede op- en overstappunten. We willen dat openbaar vervoer overal waar het kan betrouwbaar, veilig en toegankelijk is.”

2. In het Toekomstbeeld OV geven we aan dat we maatregelen om het OV te verbeteren willen prioriteren aan de hand van een set aan kwalitatieve en kwantitatieve criteria. Herkent u de voorgestelde criteria? Heeft u daarop aanscherpingen of aanvullingen?

Om alle beoogde resultaten voor het openbaar vervoer te realiseren zijn forse investeringen in geld, tijd en capaciteit nodig. Niet alles kan tegelijk. Daarom is het belangrijk om de juiste keuzes te kunnen maken en te prioriteren. Het Toekomstbeeld OV geeft daarvoor naast de ambitiekaart een set kwalitatieve en kwantitatieve criteria. Op basis van deze criteria kunnen de maatregelen worden afgewogen en geprioriteerd, waarna ze een plek krijgen in de uitvoeringsagenda OV voor de komende jaren.

Kwalitatieve en kwantitatieve criteria voor afweging maatregelen

- Maatregel maakt onderdeel uit van het netwerk op de kaart Toekomstbeeld OV Gelderland.
- Toename aantal reizigers: hoeveel (extra) reizigers gaan gebruik maken van het OV als gevolg van invoering van de maatregel?
- Bereikbaarheid van woningen: hoeveel nieuwe woningen bevinden zich in de invloedssfeer van de maatregel?
- Start en/of realisatie van projecten binnen deze coalitieperiode.
- Balans in de geografische verdeling binnen Gelderland.
- Passend binnen de beschikbare middelen.

3. De Rekenkamer beveelt aan om goed te kijken naar het begrip bereikbaarheid en de bijdrage die het OV daaraan moet leveren. In het Toekomstbeeld OV geven we aan dat het OV in Gelderland moet zorgen voor een goede en zekere bereikbaarheid voor leefbaarheid en brede welvaart. Daarbij zijn ambities benoemd die de bijdrage van het OV verder versterken. Herkent u het strategisch doel en de beschreven ambities voor het OV? Heeft u daarop aanscherpingen of aanvullingen?

Voor het Toekomstbeeld OV vertalen we de kaders en doelen uit het beleidskader bereikbaarheid met de volgende ambities:

- meer reizigers in het openbaar vervoer door het verbeteren van de toegankelijkheid, sociale veiligheid en betaalbaarheid;
- het verbeteren van de bereikbaarheid van het landelijk gebied en een beter HOV-netwerk;
- goed bereikbare woningen;
- meer duurzaam OV.

Naast toegankelijk, veilig en betaalbaar OV is een belangrijk speerpunt het verbeteren van de bereikbaarheid en zo de leefbaarheid van het landelijk gebied. Er is aandacht voor heel Gelderland: zowel voor het landelijk gebied als de steden. We streven ernaar dat iedere Geldender onderwijst, voorzieningen, werk, recreatie en sociale contacten goed kan bereiken.

De verstedelijking zorgt er voor dat er nóg meer druk op de ruimte en daarmee ook op leefbaarheid ontstaat. Om woongebieden leefbaar te houden is de bereikbaarheid van deze gebieden daarom van groot belang. De mobiliteitsopgave die hieruit volgt, is dan ook sterk verweven met die van de woningbouw: waar we wonen beïnvloedt hoe we onszelf vervoeren. En dat geldt ook andersom. Het ruggengraat netwerk uit het Toekomstbeeld OV maakt deze mobiliteitsopgave voor openbaar vervoer concreet en zichtbaar.

Uw aanscherpingen of aanvullingen op de ambities voor OV kunnen eveneens input zijn voor de nieuwe Omgevingsvisie, waar wij na de zomer verder met elkaar over in gesprek gaan.

6 Duurzaamheid

Voor het verduurzamen van het busvervoer gelden de afspraken uit het landelijke Bestuursakkoord Zero Emissie regionaal openbaar vervoer per Bus (BAZEB). Concreet betekent dit dat alle nieuwe bussen die vanaf 2025 in een concessie instromen zero emissie moeten zijn en dat vanaf 2030 de hele busvloot zero emissie moet zijn. Deze doelstellingen zijn, als gevolg van netcongestie en lange levertijden van elektrische bussen, mogelijk niet overal in Gelderland tijdig haalbaar. Wij houden vast aan de doelstellingen uit het bestuursakkoord, maar het lijkt onvermijdelijk dat we voor een aantal gebieden in Gelderland ruimte bieden om af te wijken van de gestelde tijdsplanning. Ons uitgangspunt, vastgelegd in de Nota van Uitgangspunten regionaal OV, is dat in 2050 het regionale spoorvervoer zero emissie moet zijn.

7 Planning en control

Vanuit het coalitieakkoord Gewoon doen 2023-2027 zijn middelen gereserveerd binnen het investeringsbudget voor infrastructurele verbeteringen van het netwerk van hoogwaardig OV (HOV). Voor de besteding van deze incidentele middelen (€ 34,5 miljoen) wordt in de uitvoeringsagenda OV een aanvullend pakket van maatregelen voorgesteld. Dit pakket is aanvullend op de lopende projecten en de uitvoering van de huidige concessies voor openbaar vervoer. Met deze coalitiemiddelen kan de doorstroming op een aantal HOV lijnen met infrastructurele maatregelen verbeterd worden. En daarnaast kan vanuit dit investeringsbudget een aantal mobiliteitshubs verbeterd worden en nieuwe gerealiseerd.

Het structurele budget voor het rijden van de concessies is de afgelopen jaren toegenomen waardoor het in Gelderland wel is gelukt het OV-aanbod op peil te houden. Dit beeld laat ook het Rekenkamer onderzoek 'bereikbaarheid met het openbaar vervoer' zien. Reden voor het oplopende exploitatiebudget zijn de extra kosten voor de noodconcessie Arnhem-Nijmegen (2021-2024) als gevolg van de coronapandemie en toenemende inflatie en indexatie.

Zo was de exploitatiesubsidie in 2023 voor alle concessies in Gelderland c.a. € 175 miljoen. Per 2027 wordt ca. 87% van de exploitatiesubsidie vergoed door het Rijk via het provinciefonds.

Het verhogen van de frequenties op de HOV buslijnen en spoorlijnen zoals opgenomen in het Toekomstbeeld OV vragen forse investeringen. Als het beschikbare budget gelijk blijft, betekent extra investeren op een onderdeel van het OV, minder OV op een ander onderdeel. Bijvoorbeeld extra investeringen in het versterken van het ruggengraatnetwerk van HOV heeft als gevolg dat er minder financiële ruimte is voor het 'gewone' OV (de A-, B- en C-lijnen). Het behouden van het netwerk A-, B- en C-lijnen én het versterken van het ruggengraat netwerk van HOV vraagt meer budget.

Het is aan het Rijk en Provinciale Staten om al dan niet te besluiten om het structurele OV-exploitatiebudget en de incidentele investeringsmiddelen te verhogen. Voor het versterken van het regionale OV, waar de provincie verantwoordelijk voor is, kan het beschikbare budget stapsgewijs verhoogd worden. Dit kan stapsgewijs omdat niet alles tegelijk kan en hoeft. En het is (bezien vanuit de huidige concessies, beschikbaarheid chauffeurs en materieel) ook niet realistisch om de realisatie van alle gewenste ambities gelijktijdig in gang te zetten. En daarbij vraagt elke stap voor uitbreiding van de dienstregeling veelal ook incidentele investeringen in de optimalisatie van de OV-infrastructuur.

De omvang van de extra incidentele investeringen voor de verduurzaming van het OV (regionaal spoor en laadfaciliteiten) zijn nog niet in beeld. In de uitvoeringsagenda OV willen we een opdracht opnemen voor het opstellen van een strategische agenda spoor en een strategisch plan voor OV faciliteiten (zoals remises, werkplaatsen, laadlocaties, wasstraten, fecaliënafoeren). Voor beide opgaven worden de kosten en baten in beeld gebracht.

7.1 Actualiteit

Het openbaar vervoer in Gelderland is goed op orde, zo laat een recent onderzoek van de rekenkamer zien. Dit is in belangrijke mate bereikt dankzij de extra investeringen en inspanningen vanuit de provincie. Het openbaar vervoer staat regelmatig onder druk door invloeden van buitenaf, zoals personeelstekorten en toenemende inflatie en indexatie. Een actueel punt dat zich nu voordoet is de korting op het studentenreisproduct (OV studentenkaart) waartoe door het kabinet is besloten met de voorjaarsnota 2025. Vervoerders krijgen hierdoor minder geld vanuit het Rijk en zij zullen de gevolgen van deze korting met de provincie willen bespreken. De gevolgen spelen voornamelijk in de tweede helft van 2025 en in 2026 totdat de nieuwe concessies voor Achterhoek-Rivierenland en Arnhem-Nijmegen-Foodvalley van start gaan. In deze concessies is rekening gehouden met de kortingen.

Afschaling van het OV is voor ons geen oplossing om tekorten op te vangen. Deze lijn hanteren wij al jaren zoals ook de Rekenkamer in haar onderzoek concludeert. Het OV aanbod in Gelderland is op orde dankzij de extra investeringen van de provincie. Daarom stellen we voor om de tekorten die zich in 2025 voordoen, als gevolg van het kabinetsbesluit over het OV, op te vangen door een begrotingsbijstelling in de Voorjaarsnota 2025. Voor 2026 zullen wij een passende oplossing zoeken in de begroting 2026. In de Kadernota 2026 zullen wij hier een vooraankondiging van doen. Het OV aanbod in Gelderland houden wij, met deze extra investeringen, op niveau. Wij zijn voornemens om hierbij wel het signaal af te geven richting het Rijk dat nog meer bezuinigingen op het OV onacceptabel zijn. Voor versterking en verduurzaming van het OV vragen wij nadrukkelijk het Rijk om haar verantwoordelijkheid te nemen en middelen beschikbaar te stellen

8 Participatie en communicatie

Bij de totstandkoming van de kaart van het toekomstbeeld OV Gelderland zijn verschillende partners betrokken. De zes Gelderse regio's hebben informatie aangeleverd over ambities voor mobiliteit (OV) en woningbouw en er zijn klankbordsessies georganiseerd met de regio's om op de bevindingen te reflecteren. Eveneens zijn er gespreken gevoerd over onze bevindingen met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Federatie Mobiliteitsbedrijven Nederland

Datum

15 mei 2025

Zaaknummer

2024-006625

Blad

7 van 7

(FMN), de Nederlandse Spoorwegen, ProRail en het ROCOV Gelderland (behartiger van de belangen van de OV reizigers in Gelderland).

De zes Gelderse regio's worden in een bestuurlijk klankbordoverleg in de gelegenheid gesteld om te reflecteren op het concept Toekomstbeeld OV Gelderland. Daarnaast spreken we met ROCOV Gelderland over het concept. De opbrengsten hiervan nemen mee bij onze besluitvorming over de vaststelling van het toekomstbeeld.

9 Vervolg

In een beeldvormende sessie willen we graag met u in gesprek over het concept Toekomstbeeld OV aan de hand van de voorgestelde besprekpunten.

Gedeputeerde Staten van Gelderland

Daniël Wigboldus

- Commissaris van de Koning

Johan Osinga

- Secretaris

Bijlage:

- Concept Toekomstbeeld openbaar Vervoer Gelderland